

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

אור

וירא

המלך

אין להדר במצוות על השבון אחרים:

בראשית פרק יח (ד) וַיִּקַּח נָא מַעֲט מִיַּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הַעֵץ:

שאלות:

א) ויש לשאול הרי מבואר במסכת בב"מ דף פו ע"ב אמר רב יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם בעצמו עשה הקב"ה לישראל בעצמו ומה שעשה ע"י שליח נתן להם ע"י שליח, לכן יוקח נא מעט מים ע"י עבדו, כן בני זכו למים ע"י משה שהכה על הסלע, לעומת והוא עומד או אל הבקר רץ אברהם שהקב"ה בעצמו נתן שכרם והציב ענני הכבוד והוריד להם את השליו. וקשה מדוע לא המעיטו בשכרו בגלל שנתן מעט מים יקבלו רק מעט מים?

ב) עוד ראיתי ביתד שם בשם נחל אליהו להקשות מדוע נתן רק מעט מים ולא הרבה כמו שצריך?

ג) ובפרט שאנו מוצאים ששחט שלשה בקר בשביל להוציא ג' לשונות כ"כ ביזבוז גדול וכבוד גדול בנתינת הבשר ומצד שני במים נתן מעט מים?

רבים טועים:

ונקדים לומר שהנה רבים אשר טועים בדרך עבודת השם כאשר חושבים להדר ולדקדק ולהחמיר בקיום מצוות אשר בעיניהם הוא עולה על הכל, אך אינם בודקים ומבררים וחושבים האם הדבר הזה פוגע בסביבתו לאשתו ולאנשי ביתו ולמקורביו ולעובדיו וכדומא בהיות והמטרה הניצבת בפניו נחשבת בעיניו לערך עליון, ולכן פעמים רבות באותה פעולה הוא פוגע או מזיק או מפריע לזולת ולמרות זאת חושב כי גם הזולת משועבד לערך העליון שניצב בפניו כך שאין עליו להתחשב בזולת אלא ההפך הזולת מחוייב להתחשב בו, וזו טעות גדולה בעבודת השם כי אין המטרה מקדשת את האמצעים ואדרבא היא מצוה הבאה בעבירה, וכבר אמרו חז"ל דרך ארץ

קדמה לתורה כך שלפני שמקיימים את התורה והמצוות עליו להתבונן בתחילה האם דבר זה אינו על השבון פגיעה בבין אדם לחברו, ואך ורק זו הדרך של קיום התורה וקיום המצוות שצריכה להיות נקיה מכל רבב של פגיעה בבין אדם לחברו ורק אז שייך קיום התורה והמצוות כי כל שאין האמצעים כשרים ותואמים לרוח ודעת התורה הרי זה מצוה הבאה בעבירה ויצא שכרו בהפסדו.

אין להדר במצוות על השבון אחרים, ההבדל בין אברהם ללוט:

ובזה נבא למה שתירץ על שאלות הנ"ל דאמנם נכון שאברהם מוכן לתת הכל בשפע ובכבוד אך כל זה כאשר הדבר נוגע לעצמו, אבל כשמדובר על שליחות של אדם אחר אינו יכול לתבוע ממנו שיטרח הרבה, ומאחר ובמים שלח שליח אינו יכול להדר על השבון המטרחת חבירו ורק מה שמוכרח. לעומת זה מצינו ההפך בהנהגת לוט אשר מבואר בפרשתנו (ד) מָרַם יִשְׁכְּבוּ וְאֲנֹשִׁי הָעִיר אֲנֹשִׁי סָדַם נָסְפוּ עַל־הַפִּית מִנְעָר וְעַד־זִקְנָן פְּלִי־הָעַם מִקְצָה: (ה) וַיִּקְרָא אֶל־לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיהָ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־בָּאוּ אֵלֶיךָ תְּהִיָּה הוֹצִיאָם אֵלֵינוּ וְנִדְעָה אֲתָם: (ו) וַיֵּצֵא אֱלֹהִים לוֹט הַפְּתִיחָה וְהִדְלַת סָגַר אֶחָרָיו: (ז) וַיֹּאמֶר אֶל־נָא אַחִי תָרְעוּ: (ח) הִנֵּה־נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָה־נָא אֶתְהֶן אֵלֵיכֶם וְעִשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לְאֲנָשִׁים הֵאל אֶל־תַּעֲשׂוּ דָבָר פִּי־עַל־כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי: מבאר שכאשר נתבע לוט הציב את בנותיו בתמורה לעשות בהן כטוב בעיניהם בשביל לקיים מצוות הכנסת אורחים, וזו טעות כי מי התיר לו למסור את בנותיו לקיים מצוות הכנסת אורחים הרי זה מצווה הבאה בעבירה, וכתב על כך הרמב"ן ז"ל (ח) אוציאה נא אתהן אליכם, מתוך שבחו של האיש הזה

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

מדוע אברהם אבינו הביא רק מעט מים ובשאר הדברים הביא הרבה? אלא כיון שיוקח נא מעט מים היה על ידי אליעזר ביקש רק את המוכרח ואילו הדברים שעשה בעצמו הביא הרבה.

יותר על כל המזמורים והדברי תורה בזמן מעודת שבת:

פעם היה אחד מתלמידי הגר"י מסלנט ז"ל אשר הפציר ברבו להתארח אצלו בשבת והיה נתקל בתגובה שלילית, ואותו תלמיד מבאר לרבו כיצד הוא נוהג בשולחנו באמירת תפילות שירות ותשבחות וגם דברי תורה והכל בשיא ההידור ומדוע מסרב להתארח אצלו, והנה סו"ם פעם הסכים להתארח אצלו אך עשה עימו תנאי שהוא ינהל את השולחן שבת, כמובן שאותו תלמיד הסכים בשמחה. והנה כאשר חזרו מבית הכנסת הרי"ם ביקש מיד לעשות קידוש ולדלג על כל התפילות המקדימות, תמה תלמידו אך לא יכול לסרב לרבו, עשו נמ"י וישבו תיכף לאכול ומיהר הגר"י"ם באכילתו ותיכף ביקש את המנה השניה והקינח ומים אחרונים וברכת המזון, כמובן שתלמידו התפלא האם זה צורה של שולחן שבת בלי תפילות וכלי שירה וכלי דברי תורה, אך הגר"י"ם במקום להשיבו ביקש לקרא למשרתת והיא באה, הגר"י"ם ביקש את סליחתה על שהטריחה ומיהר בסעודתו עד שבלי הפסקה היית צריכה להגיש ולפנות, אולם תשובתה היית שהיא מודה לרב על החסד הגדול שעשה עימה השבת והלואי יהיה כך כל שבת, בהיות והיא אלמנה ונצרכת לפרנסה לעבוד אפילו בשבת וכל שבת הסעודה מתארכת מאוד עד קרוב לחצות ורק לאחר שגומרים היא הולכת לביתה לקדש לילדיה וכמובן כיון שבהיות וכבר מאוחר נרדמים הילדים ואין להם חשק לסעודת השבת ופעמים שאוכלת לבד וכל שבת הוא סבל מחדש וכעת ב"ה שגמרנו מוקדם היא תוכל לסעוד עם בניה בשמחה כראוי לסעודת שבת, אמר הגר"י"ם לתלמידו כעת הנך מבין למה מהרתי את הסעודה כיון שזה מצוה הבאה בעבירה להדר ולהאריך בתפילות שירות ותישבחות ודברי

באנו לידי גנותו, שהיה טורח מאד על אכסניא שלו להציל אותם מפני שבאו בצל קורתו, אבל שיפיים אנשי העיר בהפקר בנותיו אין זה כי אם רוע לב, שלא היה ענין הזמה בנשים מרוחק בעיניו, ולא היה עושה לבנותיו חמס גדול כפי דעתו: לכך אמרו רבותינו (תנחומא וירא יב) בנוהג שבעולם אדם מוסר עצמו על בנותיו ועל אשתו והורג או נהרג, וזה מוסר בנותיו להתעולל בהן, אמר לו הקדוש ברוך הוא לעצמך אתה משמרן עכ"ל.

כך הם הדברים בבניין הבית היהודי הייבים להתוות דרך שלא יתכן שאחד יהדר ויחמיר או יקבל על עצמו איזה קבלות על השבון השני, ולזאת התורה נתנה רשות לבעל להפר נדרי אשתו הנוגעים אליו, אלא חייב הדבר להיעשות בהסכמה והבנה והתחשבות הדדית, כמובן אין הכונה כאשר מדובר בדבר איסור, אבל במהלך החיים ישנם רבים שרוצים לפעול ולעשות דברים שהם על השבון בני הבית מבלי להתחשב והדבר גורם למחלוקת ולערעור השלום בית, לזאת התורה מנחה ומלמדת אותנו שעל האדם להתחשב בזולת וק"ו באשתו ובני ביתו ולא להתעלם מהם כל שהדבר נוגע להם.

וכך היה מעשה עם הר"י מסלנט:

ונספר על כך מעשיות והנהגות עם גדולי ישראל עד כמה הקפידו על בין אדם לחבירו גם כאשר הדבר בא על השבון ביטול הידור במצוות, וכך עשה הגר"י"ם, פעם אחת בימי שבתו בקובנה ראו שרבי ישראל נוטל את ידיו לסעודה בשיעור מועט של מים אף על פי שדלי מלא מים מוכן לפניו, וכשישבו בסעודה שאלו את רבי ישראל מה טעם הוא מסתפק בנטילת ידים בכל כך מעט מים, והרי אמרו חז"ל **במסכת שבת דף סב ע"ב** דאמר רב חסדא אנא משאי מלא הפני מיא, ויהבו לי מלא הפני מיבותא. ענה רבי ישראל ראיתי כי המשרתת מביאה את המים ממרחק וכמעט שנופלת תחת כובד משאה, ואסור לאדם להיות מהדר במצוות על השבון כתפם של אחרים, כמבואר בפרשת השבוע

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

קדיש ביום פטירתו של אביו, הגיעו הדברים לאזני רבי ישראל נענה ואמר חס ושלום חשבוה עלי אמירת קדיש, אבל זכות זו שנתגלגלה על ידי אבא זכרונו לברכה לגמול חסד עם אדם מישראל ולהפיג את צערו חשבוה יותר ממאה קדישים.

היה מנהיג לקרא ק"ש לפני זמנה:

עוד מסופר שהוא הנהיג בבית הכנסת שלו להקדים בתפילה בלילי שבת וימים טובים עוד טרם שהגיע זמן קריאת שמע של ערבית, והוא היה מנמק את מנהגו כי המשרתת בבית כמו נשים אחרות פטורה היא מקריאת שמע אבל חייבת היא בקידוש ולא תאכל קודם שיקדשו על היין ומשום זה אין להדר במצות קריאת שמע בזמנה ולגרום בזה צער להמשרתת אשר אחרי יום עבודה ועמל בהכנת צרכי שבת ויום טוב היא מחכה בקוצר רוח לאכול ולסעוד את לבה. וכך היה רבי ישראל רגיל לומר, יש לפעמים שמתוך זריזות יתירה לקיים מצוה שבין אדם למקום נכשלים ועוברים על ידי זה על מצוה חמורה שבין אדם לחברו, כמו למשל בהשכמה של ימי הסליחות אם אחד משכים לקום לאמירת סליחות ומתוך כך הוא גורם צער למשרתת שבביתו אשר על פי רוב היא יתומה עניה המשכירה את עצמה לשרת בבית זרים והיא מוכרחה גם כן להשכים קום כדי להכין לו כוס חמים לשתיה ואז העבירה של ענוי יתום מכריעה את כל המצוה של אמירת הסליחות.

מעשה עם החפץ חיים:

סיפר הרה"צ יעקב גלינסקי זצ"ל מסופר על מרן החפץ חיים זי"ע נסע פעם להשתתף בחתונה אצל אחד מתלמידיו שהתקיימה בבית אבי הכלה כנהוג באותם הימים תיכף בהיכנסו לבית פנה החפץ חיים אל המטבח וברר בחשאי כמה דברים ובצאתו נטל את ידיו לסעודה רק עד לראשי פרקי אצבעותיו התלמידים שהיו בטוחים שהה"ח נכנס אל המטבח כדי לברר על כשרות המאכלים התפלאו מאוד גם על הנהגתו בנטילת ידיים שנמל רק עד מחצית כף ידו ושאלו אותו על כך מה ראה להיכנס אל המטבח

תורה על חשבון אחרים אדרבא ההידור האמיתי הוא כאשר אדם מהדר בבין אדם לחבירו ואחר כך יכול להדר גם בתפילות שירה ודברי תורה. ואת זה אנו לומדים ממעשה של אברהם אבינו שלמרות שהכל עשה בשפע במים עשה מועט כיון שזה נעשה ע"י עבדו אינו עושה אלא המוכרח ולא מהדר על חשבון סבל של אחרים. כמה האדם צריך לזהר שלא להכביד ולהטריח על חבירו, ופעמים רבות שההפך כלפי עצמו מוכן לוותר ודוקא כשמדובר אצל חבירו יש את כל הטענות והדקדוקים וכל הדרישות, אך דרכי התורה אינם כך אלא אדרבא צריך להתחשב בחבירו ולכבדו ואדרבא בכבוד עצמו יכול לזלזל אבל לא בכבוד חבירו.

מעשה שהיה עם הגר"ם ההידור באפיית מצות:

עוד מסופר שדרכו ומנהגו של הגר"ם מסלנט שהיית לו חבורה מיוחדת להכנת המצות לפסח שהיו עושים כל ההידורים שאפשר ולכן תמיד היה עומד על המשמר שהכל יעשה בשיא ההידור, והנה פעם חלה ונבצר ממנו להשתתף באו לפניו בני החבורה בכדי לקבל הדרכה כמה וכיצד עליהם לבצע את אפיית המצות, והשיב ואמר עיקר העיקרים שיא ההידורים שיש לתת עליהם את הדעת זה שלא לצער ולהזהר בכבוד של האשה הלשה את העיסה שלא לגעור בה לא לצערה ולא להכלימה עלובה זו אלמנה היא.

יותר על קדיש ביום ההזכרה של אביו:

עוד מסופר פעם אחת נכנס רבי ישראל לבית מדרש להתפלל ולומר קדיש ביום פטירתו של אביו הרב רבי זאב וולף, והנה היה בין המתפללים אדם אחד שאותו יום היה יום המיתה של בתו ובא גם הוא לומר קדיש, אבל לפי הדין קודמת היתה זכותו של רבי ישראל באמירת קדיש מכיון שזה היה יום הזכרון של נשמת אביו, ראה רבי ישראל שאותו אדם מיצר ודואג שאינו יכול לומר קדיש לעלוי נשמת בתו, ויתר רבי ישראל על זכותו והניח לאותו אדם לומר קדיש במקומו, התחילו המתפללים מתלחשים זה עם זה רבי ישראל מזלזל באמירת

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

לכו"ע, ויש מאחרונים שכתבו דאין כדאי להמתין כל כך דאם ימתין עם אכילת ב"ב הגדולים והקטנים אין לך מניעת שמחת יום טוב יותר מזה [שע"ת]. והוסף בשער הציון סימן תרלט ס"ק פז ואם מצטער ברעב או בשנה על ידי המתנתו [ובפרט כשהזמין אצלו אורחים עניים ומסתמא לא אכלו כל היום והם תאכילם לאכול ומצטערים] אין לו להמתין, דממה נפשך אם מצטער חייב, כודאי יכול לאכול ויוצא בזה המצות עשה, ואם מצטער פטור, גם כן יכול לאכול [בכורי יעקב]. ואפשר עוד דלענין עניים דקיימי אם יעכבם מלאכול איסורא נמי איכא, דהם אינם מחוייבים לצאת כל הדעות ואיכא חשש דבל תאחר, עיין ראש השנה דף ד'.

מעשה עם החפץ חיים שקיצר תפילתו שלא יפגע רב

המקום:

בזמן שהחפץ חיים שהה בתקופה ידועה בעיר מולודיצ'זה והיה מתפלל שם בבית הכנסת הגדול ביחד עם רב המקום למרות שדרכו תמיד להאריך בתפילתו באותו זמן קיצר בתפילתו וכיוון תמיד לגמור את תפילתו לפני הרב כדי שלא יחכו לו כי אם להרב ולמנוע איפוא ממנו חלישות הדעת.

ויתר על הנענועים שלא להחליש דעת אחרים:

בעת התגוררו בעיר סנובסק בימי המלחמה העולמית הראשונה לא נמצאו בשנה ידועה אתרוגים ולולבים ובקושי השיגו לולב אחד ואתרוג אחד והביאו לחפץ חיים, אולם החפץ חיים נטל את ארבעת המינים בידיו כדי לצאת ידי חובה, אבל לא הסכים בשום אופן לקחתם בעת קריאות הלל לשם נענועים, כששאלו אותו למעם הדבר, השיב שבשלמא בנטילה הרי יכול כל הקהל לצאת ידי חובתו באותם ארבעה המינים, אבל לנענועים בקריאות הלל יש אפשרות רק לו בלבד להשתמש ויגרום בזה צער לאחרים, וכדאי לוותר על זה כי הנענועים אינם אלא מנהג אם כי קדום וקדוש תחת אשר בקפידה ובחלישות הדעת יש כמה עשין ולאזין מדאורייתא.

לברר על הכשרות בשעה שידוע לכל שהבעה"ב מדקדק בקלה כבחמורה וירא שמים מרבים הוא וגם הרי אמר רב הסדא שכל המרבה בנטילת ידיים זוכה לעשירות ומה ראה ליטול את ידיו בצמצום ככה השיב להם החפץ חיים יסוד גדול לא נכנסתי למטבח כדי לבדוק אם הבשר כשר או לא כי גם אני יודע שאפשר לסמוך על הבעה"ב שעושה מלאכתו נאמנה רק אני רציתי לברר מי היא המבשלת כאן במטבח וכשנודע לי שהיא אלמנה ויש איתה את בתה הילדה היתומה שמסייעת לה בהכנת הבישולים הבנתי שהן הולכות בכל יום כמה פעמים אל הנהר לשאוב מים לבישולים ואני שואל אתכם וכי אני רוצה להיות עשיר על חשבון כתפיהן של האלמנה והיתומה.

מעשה עם החפץ חיים אמר שלום עליכם בתוך הסעודה:

סח ר' ליב חסמן מחניכי בית התלמוד הקלמאי והמשפיעים המוסריים הידועים שמעד פעם בליל שבת על שולחנו של החפץ חיים ברדין, והנה תמה לראות שבבואם מבית הכנסת מהתפילה לא אמר החפץ חיים שלום עליכם כנהוג אלא מיד קידש על היין ואכלו את הדגים, ורק לאחר אכילת הדגים החל לפזם שלום עליכם, ר' ליב לא יכול להתאפק ושאל את החפץ חיים מה ראה לשנות מהמנהג המקובל, השיב לו בחיך הרי כבודו בודאי היה רעב ורציתי שיסעד קודם לכו, אבל המלאכים אינם רעבים והם יכולים לחכות קצת.

פסק החפץ חיים באכילת כזית בליל סוכות כשיוורד

גשם:

פסק שו"ע בהלכות סוכה סימן תרלט סעיף ה ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית וכו' הנה: וכו' וכל זה דווקא בשאר ימים או לילות של סוכות, אבל לילה הראשונה צריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדין (טור ור"ן והרא"ש). וכתב על כך המשנה ברורה סימן תרלט ס"ק לה עוד כתבו דראוי להמתין עד חצות הלילה פן יעבור הגשם דאם יעבור יכנס לסוכה ויברך ברכת לישב בסוכה ויאכל ויוצא בזה המ"ע

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

מוסר השכל:

הראת לדעת מהיא דרכה של תורה בקיום התורה והמצוות שאין המטרה מקדשת את האמצעים ואדרבא ההפך כל שיש איזו פגיעה בזולת בגלל קיום התורה והמצוות עדיף לוותר כי זו מצוה הבאה בעבירה ויענש על כך במקום לקבל שכר כך שיצא שכרו בהפסדו, ולכן חובה מוטלת על האדם להתבונן לפני עשיית כל מצווה או מעשה או מנהג טוב האם אין הדבר פוגע או מזיק לסביבתו ורק כאשר הביא הכל בחשבון והדבר נקי מחשש פגיעה בין אדם לחברו יכול לקיים התורה והמצוות, וק"ו בינו לבין אשתו ובני ביתו שצריך תמיד לחשוב בטרם עושה האם הדבר פוגע בהם, כגון לקום מוקדם להיות זהיר שלא לגזול שינה מאשתו ובני ביתו, או קובע עתים לתורה ימצא את הזמן המתאים לבית היות ויש זמנים לחוצים עם הילדים לטפל בהם בבוקר או בערב, עזרה בבית כגון לנקות או לעשות כלים כשיש לחץ ולא יחשוב שזה ביטול תורה, כמו שסיפרנו על הגר"י מסלנט שהנהיג לקרא ק"ש לפני זמנה להתחשב בבני הבית, וכן הסטייפלר שעשה כלים או כמו החפץ חיים שבנה סוכה ולא מצא חן בעיני אשתו ואמרה לו לעשות במקום אחר ואכן סתר ובנה מחדש כדברי אשתו אולם אחר כך אמרה שעדיף במקום ראשון ושוב עשה כדבריה ולא חשב על ביטול תורה העיקר לעשות נחת לאשתו, וזו הדרך לבנות את הבית היהודי ותשרה השכינה בביתם תמיד אמן.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך.

הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד

